

Independent Union of Research & Higher Education Employees of Croatia

**NEZAVISNI SINDIKAT ZNANOSTI
I VISOKOG OBRAZOVANJA**

SABOR
NEZAVISNOG SINDIKATA
ZNANOSTI I VISOKOG
OBRAZOVANJA

REZOLUCIJA 54/26

o utjecaju umjetne inteligencije na akademske slobode, radna prava i kvalitetu visokog obrazovanja

SABOR

NEZAVISNOG SINDIKATA ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA

na zasjedanju 11. i 12. lipnja 2026. godine

POLAZEĆI od ubrzanog razvoja i nekontrolirane primjene umjetne inteligencije **u svim segmentima** društvenog života, pa tako i u sustavu visokog obrazovanja i znanosti,

IMPRESIONIRANI njezinim neslućenim potencijalom za **unaprjeđenje svih društvenih procesa** pa tako i onih obrazovnih i znanstvenih, ali imajući u vidu i učinke koje je trenutačno teško predvidjeti, utvrditi ili mjeriti (npr. na demokraciju, vladavinu prava, zaposlenost i pravednu raspodjelu ili na sam ljudski um), te

PREPOZNAJUĆI prije svega rizike, pravno i etički **neregulirane implementacije takve tehnologije** za obrazovanje, znanost i umjetnost, ljudska prava i građanske slobode, radnička prava i demokraciju te posebno rizike koji se odnose na **akademske slobode i društvenu ulogu sveučilišta**,

PODRŽAVA važnost i potrebu etički odgovornog korištenja umjetne inteligencije u skladu s načelima u kojima se iskazuje poštovanje ljudske autonomije, očuvanje dostojanstva ljudske osobe, sprječavanje nastanka štete, pravednost i objašnjivost, kako je naglašeno i u enciklici *Magnifica humanitas* (Papa Lav XIV., 2026), kao i u dokumentu *Etičke smjernice za pouzdanu umjetnu inteligenciju* (Europska komisija, 2019).

ZABRINUT zbog opasnosti **ekstremne koncentracije moći**, infrastrukture i znanja u rukama malog broja globalnih tehnoloških korporacija, čime se ekonomski i razvojno podčinjava velik dio svjetske populacije, a razlike između bogatih i siromašnih sve brže produbljuju, uslijed čega se neminovno i javni obrazovni sustavi dovode u položaj trajne tehnološke i financijske ovisnosti,

NAGLAŠAVA da visoko obrazovanje mora ostati javno dobro dostupno svima, koje izvire iz **kritičkog mišljenja**, nesputanog prijenosa znanja i akumuliranih otkrića nebrojenih generacija s ciljem doprinosa ljudskoj civilizaciji.

IZAZOVI U OBRAZOVANJU

KONSTATIRA da uvođenje umjetne inteligencije u visoko obrazovanje i znanost **mijenja prirodu akademskog rada**, uključujući poučavanje, istraživanje i administrativne procese, često bez jasnih pravila i **bez sudjelovanja zaposlenika**.

ISTIČE da su akademske slobode, autonomija nastavnika i istraživača te njihova kontrola nad nastavnim sadržajem i ciljevima znanstvenih istraživanja temeljne i trajne vrijednosti koje umjetna inteligencija ne smije dovesti u pitanje.

NAGLAŠAVA da primjena umjetne inteligencije mora biti u funkciji **unaprjeđenja kvalitete** obrazovanja i očuvanja komunikacijske međuovisnosti između nastavnika i studenata, protiveći se marginaliziranju ljudskog rada i njegovoj degradaciji u nastavi i istraživanju.

RIZICI U SVIJETU RADA

UPOZORAVA da nekontrolirana i netransparentna primjena umjetne inteligencije neminovno dovodi do **neprirodne intenzifikacije rada**, oduzimanja prava na predah i intimnost, narušavanja radnih uvjeta te otvara prostor upravljanju radom i ljudima putem algoritamske detekcije ljudskih emocija i motivacija.

PROTIVI SE korištenju alata umjetne inteligencije za automatizirani nadzor, upotrebi algoritama kao metronoma pri izvršenju radnih zadataka i **mjerenju pojedinačne produktivnosti** bez suglasnosti radnika, kao i donošenju odluka o zapošljavanju, napredovanju ili otkazivanju ugovora o radu, inzistirajući na tome da takve zadaće ostanu u domeni međuljudske interakcije.

UPOZORAVA na opasnost detekcije emocionalnih stanja, afiniteta, animoziteta, fizičkih stanja (bolest, trudnoća), motivacijskog stanja ili analize biometrijskih podataka putem umjetne inteligencije, kao što su analiza mikroekspresije lica, promjene tena, širenje zjenica, mikroznojenje, kontrola istinitosti govora i mnogi drugi, te stoga

ZAHTJEVI I OČEKIVANJA

ZAHTIJEVA uspostavu sustava **obveznog tehnološkog suodlučivanja**, transparentno i participativno uvođenje i primjenu umjetne inteligencije na razini pojedinih ustanova, uz obvezno sudjelovanje predstavnika radnika i sindikata u svim relevantnim tijelima i procesima njezina uvođenja i kontrole.

ZAHTIJEVA da uvođenje, primjena i praćenje učinaka umjetne inteligencije u visokom obrazovanju budu obvezne **teme kolektivnog pregovaranja** na nacionalnoj razini, kojim se Sindikatu treba omogućiti pravo na punu transparentnost o logici rada primijenjenih algoritama u ustanovi te o parametrima koji utječu na radne procese, radne uvjete i vrednovanje radnika, kao i pravo na suodlučivanje pri nabavi te plaćenu stručnu potporu pri uvođenju novih sustava umjetne inteligencije.

ZAHTIJEVA uspostavu učinkovitih mehanizama za provedbu Akta o umjetnoj inteligenciji (EU AI Act) i drugih europskih akata o zabrani bilo kakve **detekcije emocionalnih, mentalnih i fizičkih stanja radnika**.

ZAHTIJEVA upoznavanje svih sudionika radnog procesa s algoritmima, izvorima i oblicima **zaštite osobnih podataka** te jamstvo da završno odlučivanje, poput ocjenjivanja studenata te recenziranja radova i projekata, neće biti prepušteno agentima umjetne inteligencije, nego će ostati isključivo u domeni čovjeka.

OČEKUJE da umjetna inteligencija služi kao potpora nastavnicima, znanstvenicima i studentima u unaprjeđenju nastavnih i istraživačkih procesa i u pravcu **smanjenja administrativnih opterećenja** nastavnika i znanstvenika.

ZAHTIJEVA provođenje načela **pravedne digitalne tranzicije** kojom se brine o **sigurnosti radnika** u slučajevima kada tehnološke promjene nameću promjene radnih mjesta, odnosa i ugovora te traži sustavno ulaganje u edukaciju radnika koja se mora provoditi isključivo u okviru radnog vremena i na teret poslodavca.

ZAHTIJEVA zaštitu **autorskih prava i intelektualnog vlasništva** nastavnika, znanstvenika i umjetnika, zabranjujući korištenje njihovih predavanja, ishoda rada i znanstvenih rezultata za treniranje komercijalnih modela umjetne inteligencije bez izričitog pisanog pristanka autora.

ZAHTIJEVA da se pri primjeni sustava umjetne inteligencije prioritetno koriste sustavi otvorenog koda i lokalne implementacije kako bi se izbjegla ovisnost o globalnim tehnološkim korporacijama.

POZIV

ZABRINUT što društvena **regulacija ovog pitanja kasni** za ekstremno brzim razvojem nove tehnologije, kao nikada do sada u povijesti,

POZIVA akademsku zajednicu, a prvenstveno čelnike znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija, da što prije usuglase i donesu temeljne regulatorne okvire za korištenje umjetne inteligencije unutar sustava kako bi se spriječila erozija i degradacija znanstvenoistraživačkog i nastavnog rada na institutima i visokim učilištima, te ujedno

POZIVA Vladu RH da poduzme maksimalne napore i formira radne skupine uz sudjelovanje sindikata za **razradu regulatornog okvira na nacionalnoj razini**, kao i da motivira sveučilišta i ustanove u sustavu da detaljnije propišu i razrade ovdje navedene zahtjeve kroz interne akte.

POZIVA Vladu RH da na međunarodnoj razini podupire i primjenjuje **europski smjer rješavanja ovdje navedenih pitanja** s ciljem jače regulacije i veće kontrole razvoja umjetne inteligencije.

ZAKLJUČNO

PORUČUJE da **isključivanje prava na grešku** negira samu bit ljudskih ograničenja te smanjuje stupnjeve ljudske slobode u donošenju odluka, kao i da teror perfekcije guši temeljna svojstva čovjekova intelekta i mogućnosti – spontanost, kreativnost i inventivnost.

ZAKLJUČUJE da umjetna inteligencija mora služiti bogatstvu ljudske prirode u njezinoj nesavršenosti i kreativnosti, koju ne smije suziti automatizam savršenih strojeva koji misle.

U Tuheljskim Toplicama 12. lipnja 2026.

dr. sc. Tvrtko **Smital**, predsjednik Sindikata